

Finansdepartementet
Budgetavdelningen
Urban Hansson Brusewitz
Jakobsgatan 24
103 33 Stockholm

Vår referens/dnr:
12/2016

Er referens/dnr:
Fi2016/00169/BaS

2016-04-13

Remissvar Långtidsutredningen 2015

Bakgrund

Svenskt Näringsliv har beretts möjlighet att kommentera på Långtidsutredningen 2015 (SOU 2015:104). Utredningen utgör ett gediget arbete, och analyserar flera viktiga utmaningar för Sverige. Ett generellt intryck är dock att policyförslagen som läggs fram inte är i paritet med de utmaningar som beskrivs.

Utredningen identifierar fyra trender (digitalisering, internationalisering, demografi och klimatförändring), som i sin tur orsakar både utmaningar och möjligheter. De demografiska trenderna leder till ett ökat kostnadstryck för de offentliga finanserna, vilket orsakar underskott i statsbudgeten vid en oförändrad politik. En höjd ambitionsnivå i det offentliga åtagandet skulle leda till ytterligare kostnadsökningar och underskott.

Utöver detta pekar utredningen på omfattande problem på bostads- och arbetsmarknaden, två marknader där Svenskt Näringsliv anser att det föreligger ett särskilt reformbehov. Ett framgångsrikt reformarbete på dessa två marknader skulle öka antalet arbetade timmar, stärka tillväxtförutsättningarna och förbättra de offentliga finanserna. Med andra ord skulle det i framtiden krävas färre omprioriteringar inom det offentliga välfärdsåtagandet om politiken tog problemen på dessa två marknader på allvar. Utredningen pekar även på den svaga svenska produktivitetstillväxten. Ytterligare en viktig slutsats är att det finns ett behov av ett ökat arbetsutbud hos flera grupper.

Nedan följer en diskussion om olika frågeställningar som långtidsutredningen valt att belysa.

Offentlig välfärd och skatter

Svenskt Näringsliv instämmer i utredningens bedömning att det finns begränsade möjligheter att höja skatterna för att finansiera det framtida välfärdsåtagandet. Som utredningen påpekar finns det gränser för hur mycket skatter kan höjas innan det ger betydande negativa effekter på tillväxten. Medan det är osäkert exakt var en sådan gräns ligger, kan det konstateras att det svenska skattetrycket fortfarande är bland de högsta i världen. Av den anledningen instämmer Svenskt Näringsliv i utredningens slutsats att det inte kommer vara möjligt att möta den framtida efterfrågeökningen på välfärdstjänster via högre skatter. Istället påvisar detta behovet av att effektivisera förvaltningen av välfärdstjänsterna och att öka arbetskraftsutbudet.

Långtidsutredningen synes bedöma att möjligheterna till produktivitetens utveckling inom offentligt finansierade verksamheter är små. Svenskt Näringsliv delar på intet sätt den bedömningen. De stora och oförklarade kostnadsskillnaderna inom välfärdssektorn visar att ett det finns en potential för produktivitetsförbättringar. De 10 procent av kommunerna som lägger mest resurser på skolan spenderar 30 procent mer resurser per elev än de 10 procent som lägger minst resurser enligt en ESO-rapport¹. Något statistiskt samband mellan resurser och skolresultat hittades inte.

Inom äldreomsorgen har den genomsnittliga kommunen en produktivitet som är cirka 30 procent lägre än de kommuner som har högst produktivitet, enligt en rapport från Vårdanalys². Inom sjukhusvården skiljer sig kostnaden för behandling av samma diagnos väsentligt. Svenska akutsjukhus uppvisar också generellt sett väsentlig lägre produktivitet än de i övriga nordiska länder³.

Svenskt Näringsliv har i rapporten "Bättre resursanvändning i välfärdstjänsterna – vilken betydelse har det för välfärdens framtida finansiering?" gjort beräkningar om vad en höjd produktivitet i välfärden, som tas ut i form av förbättrad kostnadseffektivitet, skulle innebära.⁴ Det visar sig då att en starkt produktivitet om 0,5 procentenheter per år i den offentligt finansierade tjänsteproduktionen, inklusive insatsvaror, kan vara tillräckligt för att klara den demografiska utmaningen med i stort samma skattetryck 2040 som dagens. Den förbättrade produktiviteten medför nämligen att de offentliga utgifterna för välfärdstjänster och annan så kallad offentlig konsumtion då kan vara på väsentligen samma nivå som andel av BNP som idag. En måttlig årlig standardökning, som främst tar sig uttryck i ökad tillgång till tekniska hjälpmedel, ryms också.

För att göra verklighet av en sådan utveckling krävs effektiv benchmarking mellan kommuner och landsting, klok konkurrensutsättning och att ny teknik används. Och det krävs också att den förbättrade kostnadseffektiviteten huvudsakligen tas ut i form av dämpad kostnadsutveckling och inte i form av fler välfärdstjänster.

En starkt produktivitetsutveckling om 0,5 procentenheter bör därför utgöra ett mål för politiken. Ökade kostnader framöver till följd av ökad efterfrågan som inte är demografiskt betingad och den tekniska utvecklingen kan även behöva mötas med ökad avgiftsfinansiering. Detta bör också underlättas av att utrymmet för privat konsumtion på längre sikt kommer att öka successivt.

Svenskt Näringsliv vill i detta sammanhang rikta kritik mot att Långtidsutredningen förefaller anse att personaltäthet är ett adekvat mått på kvalitet (s 284). Det finns enligt Svenskt Näringslivs bedömning ingen allmängiltig koppling mellan kvalitet och personaltäthet. Kvaliteten i välfärdstjänsterna beror på en mängd olika faktorer. Framsynt ledarskap, ordning och reda i verksamhetens processer, hög motivation och kompetens hos personalen och innovationsförmåga är exempel på viktiga komponenter som tillsammans har stor betydelse

¹ ESO Rapport 2014:7. Med nya mått mätt – en ESO-rapport om indikationer på produktivitetsutveckling i offentlig sektor.

² Myndigheten för vårdanalys (2013). Produktivitetsskillnader i äldreomsorgen. Variationer, förklaringsfaktorer, utvecklingsbehov

³ SOU 2016:12. Effektiv vård, sid 101-102

⁴ Svenskt Näringsliv (2015), Morin. Bättre resursanvändning i välfärdstjänsterna – vilken betydelse har det för välfärdens framtida finansiering?

för vilken kvalitet som erhålls. Uppnådd kvalitet bör därför inte mätas i form av t ex personaltäthet utan i stället i form av vilka resultat som faktiskt uppnås i välfärdstjänsterna. En ensidig betoning av personaltätheten riskerar att konservera gamla arbetssätt och leda till betydande kostnadsökningar.

För att bättre mäta produktivitetsutvecklingen i välfärdstjänsterna är det angeläget att utveckla mätmetoder som bättre fångar såväl prestationer som kvalitetsutveckling. Resultatmått avseende kvalitet föreligger dock numera i betydande utsträckning inom framför allt skola och sjukvård vilket gör att förutsättningarna att följa kvalitetsutvecklingen inom dessa områden får betecknas som goda generellt sett.

Utredningen formulerar tre möjliga vägar framåt för att hantera kostnaderna i välfärdsåtagandet: ett ökat arbetsutbud, högre skatter eller en omprioritering av det offentliga välfärdsåtagandet. Bland dessa tre anser Svenskt Näringsliv att ett utökat arbetsutbud är den bästa vägen att gå. För att nå dit måste brister i både bostads- och arbetsmarknaden åtgärdas, kompetensförsörjningen stärkas och skattesystemet göras mer konkurrenskraftigt.

Utredningen konstaterar att ett ökat skatteuttag som mest kan öka utrymmet för den offentliga konsumtionen kortsiktigt. Den konstaterar sedan att i stort sett alla skatter utom fastighetsskatter, miljöskatter och nedsättningar av skatt på konsumtion vore skadliga att höja, varav skatt på kapital och arbete borde sänkas. Svenskt Näringsliv instämmer principiellt i detta, men vill understryka att fastighetsbeskattningen av näringsfastigheter är en principvidrig och skadlig trippelbeskattning som godtyckligt lägger pålagor på ett enskilt produktionsmedel och att den därför bör avskaffas. För industribyggnader är skadligheten särskilt tydlig.⁵ Utöver argumenten för att arbetsutbudet och investeringarna borde öka, gör internationaliseringen att det blir allt svårare att beskatta kapital. Digitaliseringen, och den medföljande automatiseringen, är ytterligare argument för att inte höja skatten på arbete⁶.

Vissa skatter är dessutom så pass skadliga att de borde tas bort helt. Ett exempel på detta är värnskatten, som sannolikt inte bidrar till höjda skatteintäkter⁷. Oavsett de offentliga finansernas behov, finns det anledning att reformera skattesystemet så att det blir mer effektivt. Svenskt Näringsliv noterar utredningens rekommendation att det vore att föredra att ta ut högre skatter på konsumtion och lägre på arbete och kapital. Prioriterat före ett sådant resonemang är att först beakta effekter genom växande skattebaser när skadliga skatter åtgärdas. Vidare är det mer prioriterat att ta fasta på att en stram utgiftspolitik skapar utrymme för angelägna skatteåtgärder såsom lägre kapitalskatt och marginalskatt.

Produktivitet

Utredningen noterar att produktivitetsutvecklingen har varit svag i Sverige under en period. Arbetsproduktiviteten har vuxit med blygsamma 0,8 procent per år 2007-2014⁸, vilket kan jämföras med betydligt högre siffror under tidigare perioder. Som utredningen påpekar är det inte helt lätt att utreda vad försvagningen beror på. Sannolikt har den globala lågkonjunkturen under denna period spelat en viktig roll.

⁵ Nyquist, K (2013), *Slopa fastighetsskatten på verkstadsmaskiner*, Svenskt Näringsliv

⁶ Blix, M (2015), *Digitilization – Opportunities and Challenges*, Svenskt Näringsliv

⁷ Ericson, P & Flood, L (2014) *Höjda eller sänkta marginalskatter för mer resurser till skolan?*, Svenskt Näringsliv

⁸ I texten står det 0,7 procent, men siffran är 0,8 i tabellen som det hänvisas till (3.1).

Den svaga utvecklingen är oroande mot bakgrund av de utmaningar Sverige står inför, och produktivitetens utvecklingens avgörande betydelse för vårt gemensamma välbefinnande och konkurrenskraft.

Som det konstateras i utredningen är produktivitetens utvecklingen resultatet av ett flertal sammanflätade faktorer. Långsiktigt styrs produktivitetstillväxten bland annat av teknologisk utveckling och investeringar, som i sin tur är beroende av goda förutsättningar för att investera och starta och driva företag. Den samlade bilden av ett antal undersökningar på området är att det finns förbättringspotential i företagsklimatet.

En studie utförd för Svenskt Näringslivs räkning⁹ visar att företagen upplever att företagsklimatet har försämrats på senare tid. 47 procent av de tillfrågade företagen ansåg att företagsklimatet försämrats något eller påtagligt under det senaste året. Detta är en stark kontrast mot att 48 procent anser att företagsklimatet förbättrats något eller påtagligt under de senaste fem åren. Den stora majoriteten (81 procent) av de intervjuade företagen är forskningsintensiva. Den vanligaste uppgivna svagheterna i det svenska företagsklimatet var skatter och regelverk.

En undersökning utförd av PWC¹⁰ har kommit fram till liknande resultat. Där uppger företagen risken för överreglering (78 procent) och en ökad skattebörda (75 procent) som hot mot företagets tillväxtutsikter. I en analys av Sveriges position i ett antal index över konkurrenskraft konstaterar författarna i en rapport från Ratio att Sverige placerar sig väl i vissa index. Samtidigt har Sverige tappat i sex av nio index under senare år, medan tre är oförändrade¹¹.

Utöver generella förbättringar i företagsklimatet krävs en väl fungerande infrastruktur, delvis för förbättrade gods- och persontransporter men även för att understödja ett ökat bostadsbyggande. Sverige har under en tid låtit investeringar i infrastruktur växa väsentligt långsammare än BNP. Detta är inte långsiktigt hållbart och åtgärder som kommer till rätta med denna "infrastrukturskuld" är en grundförutsättning för näringslivets fortsatta vilja att investera i hela Sverige. En bättre fungerande bostads- och arbetsmarknad skulle också ha positiv inverkan på företagsklimatet i Sverige.

Arbetsmarknaden

Utredningen identifierar ett antal grupper i samhället där det finns potential att öka arbetsutbudet: äldre, utrikes födda, kvinnor samt ungdomar. Samtidigt rör policyslutsatserna endast de två förstnämnda grupperna. Att fler kommer i arbete är viktigt av flera anledningar, inte minst för att klara de kommande kostnadsökningarna inom välfärdsområdet.

Som utredningen påpekar bör varje möjlighet att öka arbetsutbudet tillvaratas. Samtidigt är det viktigt att utgångspunkten för sysselsättningspolitiken alltid är företagets möjligheter att sysselsätta arbetskraften på ett produktivt sätt. Ur detta perspektiv bör det betonas att arbetskraften måste inneha för arbetsmarknaden relevant kompetens.

Kompetensförsörjningen diskuteras i ett senare avsnitt.

⁹ Jakobson, U, (2016) *Företagsklimatet – nu än viktigare*, Svenskt Näringsliv

¹⁰ 2016 PwC Global CEO Survey Företagsledare om framtiden (2016) PWC

¹¹ Karlsson, Larsson och Blom (2015), *Företagandets villkor i internationell belysning – En jämförelse av nio internationella index*, Ratio.

En av de långsiktiga utmaningarna för den svenska arbetsmarknaden är möjligheterna för nyanlända att komma i arbete, eftersom färdighetsnivån hos dessa är låg relativt de färdigheter som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden. Medan utbildning bör vara en del av en långsiktig strategi för att sänka arbetslösheten bland nyanlända, så finns det även ett behov av att skapa fler enkla jobb.

Som utredningen noterar innebär låga färdigheter en hög risk för arbetslöshet snarare än en låg lön. Utredningen konstaterar att detta beror på dagens lönebildningssystem med en mycket låg lönespridning eftersom kostnaden är en viktig faktor när företag väljer vem de ska anställa, framförallt i relation till den produktivitet som den anställda förväntas ha. Löneskillnader skapar också incitament att utbilda sig och byta till de branscher och regioner där produktivitetsutvecklingen är som starkast och efterfrågan på arbetskraft är hög. Det finns goda skäl att tro att lönespridningen har blivit så låg i Sverige att dessa incitament är försvagade.

Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning om att generella lösningar är att föredra, som påpekas i kapitel 6. Samtidigt kan generella system föra med sig oönskade bieffekter som kräver speciallösningar om det visar sig svårt för de generella systemen att anpassa sig till en viss situation.

Ett exempel på detta är hur den höga skatten på arbete i kombination med internationellt sett höga ingångslöner lett till ett underskott på enkla jobb i Sverige. Det har yttrat sig i en stigande arbetslöshet bland personer med enbart förgymnasial utbildning i Sverige, som fördubblats under 2000-talet¹². Arbetslösheten är särskilt hög bland utomeuropeiskt födda. En förklaring till detta är att Sverige har en relativt liten privat tjänstesektor eftersom arbeten som skulle kunna vara ekonomiskt bärkraftiga har prissatts så högt, både löne- och skattemässigt, att de inte längre finns kvar på arbetsmarknaden.¹³ RUT-reformen har visat sig vara en effektiv åtgärd för att höja sysselsättningen bland lågutbildad arbetskraft. Finanspolitiska rådet¹⁴ bedömer också att RUT-avdraget bidrar till att göra skattesystemet mer samhällsekonomiskt effektivt. Den höga invandringsnivån under de senaste åren kan motivera ytterligare sådana lösningar.

Rörande ungdomar, menar Svenskt Näringsliv att det finns goda möjligheter att stimulera studenter att dels slutföra sina utbildningar snabbare, dels välja utbildningar som är mer relevanta för arbetsmarknaden. Sverige har en hög inträdesålder på arbetsmarknaden. En anledning är att den genomsnittliga examensåldern stigit. I genomsnitt tas examen ut vid 29,7 års ålder, vilket kan jämföras med Storbritanniens 24 år. Det här leder till effektivitetsförluster.

Yrkesverksamma akademiker bidrar med högre produktionsvärde och högre skatteintäkter än genomsnittet. De är också i högre utsträckning jobbskapare för andra. Blivande akademiker med låg studietakt och/eller studieuppehåll jobbar tillfälligt i servicesektorn

¹² Transparensen i budgetpropositionen för 2016 – Tillämpningen av det finanspolitiska ramverket, Rir 2016:1

¹³ Fredriksson, P och R Topel (2006), Förändrade förutsättningar för svensk lönebildning, i R Freeman, B Swedenborg och R Topel (red): NBER rapporten 2: Att reformera välfärdsstaten – Amerikanskt perspektiv på den svenska modellen, SNS Förlag, Stockholm.

¹⁴ Calmfors, L mfl (2011) Svensk finanspolitik - Finanspolitiska rådets rapport 2011

istället för att bli klara med sina studier. På så sätt tränger de ut lågutbildade från den här typen av jobb. Långtidsutredningen 2011 föreslog ett system där studiebidragets andel av studiefinansieringen kopplas till examensår. Snabb examen leder till en proportionell avskrivning av studielånet och på motsvarande sätt ökas lånedelen vid hög examensålder. En anpassning görs för utbildningar som är längre än vanlig kandidatexamen. Utredningens modell är statsfinansiellt kostnadsneutral om inga beteendeanpassningar sker. Om beteendeanpassning sker, vilket är troligt, uppstår stora samhällsekonomiska vinster. Därtill leder höga marginalskatter till en lägre utbildningspremie vilket försvagar incitamenten både till att utbilda sig överhuvudtaget och att slutföra sin utbildning snabbt. Låg lönespridning minskar dessa incitament ytterligare.

För att få till en bättre fungerande arbetsmarknad är det även viktigt att de generella regelverken ses över. Svenskt Näringsliv värnar kollektivavtalen, men deras ställning hotas av de långtgående konfliktmöjligheterna på arbetsmarknaden, vilka bidrar till obalansen mellan arbetsmarknadens parter. I en allt hårdare global konkurrens är de svenska företagen sårbara för störningar på arbetsmarknaden. Med nuvarande regelverk kan fackförbund med små medel orsaka stora skador för företag och samhälle.

En modernisering av konfliktreglerna behöver innefatta en proportionalitetsregel som avgör rimligheten av stridsåtgärder, förbud för sympatiåtgärder samt regler som begränsar hur tidigt konfliktvarsel kan läggas. Därutöver behöver LAS-reglerna moderniseras. Den nuvarande lagstiftningen gör det mer riskfyllt att anställa och gör det svårare att behålla nyckelpersoner i dåliga tider. Nuvarande turordningsregler vid uppsägningar bör ersättas av ett kompetensbaserat system. Det behöver också bli lättare att säga upp medarbetare. Behovet av flexibilitet är särskilt stort i företag som utsätts för ökad konkurrens på grund av internationalisering och digitalisering.

Kompetensförsörjning

Att hitta personer med rätt kompetens är en av svenska företags största utmaningar. Det är därför avgörande att utbildningssystemets kvalitet, effektivitet och relevans ökar, från förskola till högskola och universitet. Det är också viktigt att flexibiliteten i det svenska utbildningssystemet ökar.

För att bygga ett utbildningssystem med hög kvalitet är det viktigt att grunden är stabil. Vi vet idag från forskningen att uppväxtvillkor har betydande och långsiktiga effekter på såväl hälsa som intjänandeförmåga eftersom grunden för att utveckla humankapital läggs i tidig ålder. En av de viktigaste slutsatserna i Heckman (2000)¹⁵ är att satsningar på framförallt lågpresterande elever har större effekt ju tidigare de genomförs. En krona i förskolan gör alltså större nytta än en krona i grundskolan eller på gymnasiet och betydligt större nytta än en krona på arbetsmarknadsåtgärder senare i livet.

För att bygga en stabil grund är det också av största betydelse att kunskapsresultaten i grundskolan ökar. I det arbetet är lärarnas kompetens och yrkesskicklighet samt ledarskapet i skolan centralt, framöver kommer behovet av flera vägar in till läraryrket vara stort. Arbetslivets involvering och inflytande över utbildningssystemet behöver öka. I grundskolan handlar det framförallt om en bättre fungerande studie- och yrkesvägledning som kan säkerställa att eleverna får bättre förutsättningar att göra medvetna och välgrundade val. Bland annat är söktrycket till gymnasieskolans yrkesprogram för lågt och programmens status och attraktionskraft behöver öka. För att möjliggöra det behövs en större involvering

¹⁵ Heckman, J (2000), Policies to Foster Human Capital, Research in Economics 54, 3-56

av arbetslivet i gymnasieskolan samt att kvaliteten på både de skolförlagda och arbetsplatsförlagda utbildningen ökar. Det är även viktigt att eleverna på de högskoleförberedande programmen når längre och blir bättre rustade för högre studier. Av den anledningen bör även lärosätenas engagemang i gymnasieskolan öka.

En väl fungerande yrkeshögskola, som styrs av arbetsmarknadens behov samt gymnasial yrkesutbildning för vuxna har stor betydelse både för individen och för företagens möjlighet att rekrytera efterfrågad kompetens. Det är därför viktigt att det sker en fortsatt utvärdering och utbyggnad av både Yrkeshögskolan och yrkesvux. Det är viktigt att utbildningssystemet skapar goda förutsättningar för att både komplettera tidigare utbildningar och byta spår.

För att den högre utbildningen ska nå upp till de förväntningar som ställs behöver incitamenten för att lärosätena ska ge utbildningar med hög kunskapskvalitet och god arbetsmarknadsrelevans öka. Det är viktigt att styrsystemen, så som kvalitetssäkrings- och resurstilldelningssystemet, i högre grad än idag styr mot kvalitet, resultat, effektivitet och relevans. Ett steg i detta är att studenter bereds verkliga möjligheter att jämföra utbildningar, t.ex. vad gäller i vilken utsträckning de leder till jobb. Det behöver också på andra sätt skapas goda förutsättningar för att företag och arbetsliv involveras och engageras i den högre utbildningen. Vi delar utredningens uppfattning om att heltidsstudier inom högre utbildning bör motsvara heltidsbegreppet inom arbetslivet.

När det kommer till utrikes födda behövs ett antal olika åtgärder genomföras. Gruppen utrikes födda är heterogen och det är viktigt att poängtera att det inte finns en universallösning för att skapa goda möjligheter till väl fungerande integration. Det är också viktigt att poängtera att det inte finns någon motsättning i behovet av utbildning och behovet av fler enkla jobb. Grundskolan och gymnasieskolan behöver bli bättre på att säkerställa att utrikes födda får en god grundutbildning. När det gäller äldre individer är det centralt att en bedömning av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet sker omgående så att individens kompetens kan tas tillvara och att personen snabbt får möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. För samtliga grupper är svenska språket en nyckelfaktor. Samtidigt som det ska finnas goda och effektiva möjligheter till skaffa sig en utbildning och att komplettera en befintlig utbildning behöver trösklarna in på arbetsmarknaden sänkas och antalet enkla jobb i Sverige behöver öka.

Bostadsmarknaden

Bostadsmarknaden är ett av områdena där Sverige har störst reformbehov. Det byggs för få bostäder i förhållande till befolkningsutvecklingen, bostadspriserna har stigit och hushållens skuldsättning har nått höga nivåer. Trångboddheten har kommit tillbaka och arbetsmarknaden fungerar sämre när det är svårt att hitta bostad i samband med en flytt till en ny ort.

Bostadsbristen försvårar även för rekryteringar. I en undersökning utförd på uppdrag av Stockholms Handelskammare uppger ett av fem företag i Stockholm att de misslyckats med rekryteringar på grund av bostadsbristen¹⁶. Sammantaget innebär detta att bostadskrisen inte enbart är en kris för dem i behov av bostad, utan har en negativ inverkan på svensk ekonomi som helhet.

¹⁶ "Bostadsbristen hotar företagens tillväxt", Stockholms Handelskammare, (4:e mars 2016) <http://www.chamber.se/nyheter/bostadsbristen-hotar-foretagens-tillvaxt.htm>, hämtad 2016-04-26

För att komma till rätta med problemen på bostadsmarknaden krävs omfattande åtgärder på flera fronter. Svenskt Näringsliv anser att tre punkter är särskilt viktiga:

- **Förändrade skatteregler för bättre fungerande flyttkedjor.** Flyttkedjorna fungerar dåligt. Det är ofta skattemässigt kostsamt att byta bostad. Det gör att drivkraften att bo kvar är stark även om boendeytan blivit för stor. Detta leder till en onödigt trögrörlig bostadsmarknad och ett ineffektivt utnyttjande av det befintliga beståndet.
- **Avreglerad hyressättning för ett större bostadsbyggande av hyresrätter.** Dagens reglering av hyressättningen har lett till att färre hyresrätter har byggts än vad som efterfrågats. En avreglering av hyressättningen ökar nybyggnationen och omsättningen i beståndet. Nuvarande regler med presumtionshyror för nybyggnation var ett led i rätt riktning när de infördes 2006. Dagens bostadsbrist gör dock att ytterligare steg mot marknadsmässiga hyror behöver vidtas.
- **Regelförenklingar för ökade incitament till bostadsbyggande.** En mängd försvårande regler i plan- och bygglovsprocessen gör att det kan ta alltför lång tid från idé till färdig bostad. Den akuta bostadsbristen gör att regelförenklingar skyndsamt bör genomföras. Om detta inte sker är risken stor för fortsatt underutbud av bostäder samt att de boende får fortsätta att betala en stor del av kostnaderna via högre hyror och lån.

Svenskt Näringsliv anser att det finns stora vinster i att reformera bostadsmarknaden. Ett framgångsrikt reformarbete skulle leda till en bättre fungerande arbetsmarknad, ett mer effektivt utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet och underlätta för företagens kompetensförsörjning.

Klimatpolitiken

Långtidsutredningen belyser på ett bra sätt vikten av att miljö- och klimatpolitiken är effektiv. Utredningen konstaterar att det är av stor betydelse att miljöpolitiska styrmedel är väl valda och utformade utifrån hänsyn till samhällets andra mål. Utredningen belyser också att det inte finns något stöd, vare sig teoretiskt eller empiriskt, för att miljörelaterad policy leder till nettoökning av antalet arbetstillfällen i ekonomin. Snarare att de, liksom andra sektor- och tekniks specifika styrmedel, kommer att snedvrider konkurrensen och skapa ineffektivitet i ekonomin.

Utredningen pekar därutöver på att Sverige har kommit långt i sitt klimatarbete och har låga utsläpp per capita jämfört med andra OECD-länder. Därmed blir också marginalkostnaderna för ytterligare utsläppsminskningar i Sverige är betydligt högre än i de flesta andra länder, särskilt för de sektorer som ingår i EU ETS.

Det konstateras också att en ambitiös men ineffektiv miljö- och klimatpolitik riskerar försämra ekonomins dynamik, anpassningsförmåga och konkurrenskraft utan att skydda miljön. Samtidigt är Sveriges önskan att utgöra ett exempel på att en ambitiös politik är något eftersträvanvärt. Utredningen pekar tydligt på att den ambitionen endast kan förverkligas om Sveriges produktivitet och välbefinnande ligger på en internationellt mycket hög nivå, annars riskerar exemplet bli avskräckande. Enligt utredningens mening bör Sverige lägga kraft på att effektivisera den nationella miljö- och klimatpolitiken – inte på att höja de nationella ambitionerna ytterligare.

Utredningen avslutas med ett antal policyslutsatser som tar sin utgångspunkt i att framtiden är svårförutsägbar och därför kräver anpassningsförmåga. På så sätt skapas bäst förutsättningar för den svenska ekonomin framåt. Generella regelverk och styrmedel är därför att föredra, och mål på sektorsnivå, lokalt eller regionalt bör undvikas. På klimatområdet bör kostnadseffektiv politik föras. På så sätt bidrar den till att åtgärder genomförs där de kostar minst, och att det inte läggs omotiverade restriktioner i frågan om vilken typ av åtgärder som genomförs. Utredningen pekar på att ett pris på koldioxid i alla delar av ekonomin är att föredra.

Svenskt Näringsliv instämmer i det mesta sägs om klimat- och miljöpolitik i utredningen. Dock borde utredningen ytterligare poängtera att strikt klimatpolitik i Sverige eller EU kan skapa konkurrenssnackdelar för företag verksamma på internationella marknader. Ett högt pris på koldioxid i Sverige eller i EU för företag vars produkter säljs på globala marknader leder inte till att kunderna väljer produkter med lägre inbäddad koldioxid om det är en specifik produkt som kunden vill ha. Kunderna väljer oftast den billigaste produkten givet att andra krav uppfylls, och om en kostnad då läggs på en producent kan den inte överföras till kund. Det resonemang som förs kring detta på sidan 303 är därför teoretiskt till sin natur och gäller endast om priset kan överföras till kund. Att Sverige har en hög andel internationella företag vars produkter säljs internationellt borde vara skäl att ytterligare problematisera detta och resonera kring hur en anpassningsbar klimatpolitik som stödjer att Sveriges produktivitet och välbstånd även i framtiden lägger på en hög nivå bör utformas.

Avslutande kommentarer

Om Sverige ska hantera de utmaningar och ta vara på de möjligheter som Långtidsutredningen lyfter fram i sin analys måste ett antal problem åtgärdas. Den demografiska förändringen ökar kostnaderna för välfärden, samtidigt som det saknas utrymme att höja skatterna och produktivitetstillväxten är oroväckande låg.

För att hantera utmaningarna kopplade till välfärdens finansiering måste antalet arbetade timmar öka. Av den anledningen måste arbetsmarknaden reformeras och utbildningssystemet förbättras. Det finns även omfattande problem på den svenska bostadsmarknaden som måste åtgärdas, av flera anledningar. Flera undersökningar visar dessutom att det svenska företagsklimatet har försämrats. Förändringar på dessa områden är även viktiga för att stärka den svaga produktivitetstillväxten, som utgör grunden till vårt långsiktiga välbstånd. En stark produktivitetstillväxt är dessutom viktigt om Sverige önskar vara en internationell förebild i klimatpolitiken. En politik för ökat arbetsutbud och bättre konkurrenskraft måste därför implementeras genom att problem på flera olika områden hanteras.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Caroline af Ugglas
vVD

Peter Jeppsson
vVD

Victor Snellman
Nationalekonom